
Andelko Domazet
KRATKE PROPOVIJEDI

223

14. NEDJELJA: ISUS EGZORCIST
Lk 10, 1-9.17-20.

Postoji jedno područje u Isusovom djelovanju koje mnogi naši suvremenici drže problematičnim. Isus je bio egzorcist. Razgovarao je s demonima i istjerivao ih iz navodno opsjednutih ljudi. No, je li uistinu racionalno vjerovati da su zli duhovi odgovorni za neke bolesti i bizarna ponašanja? Je li đavao personifikacija zla koje je čovjek sposoban učiniti ili je zaseban entitet? Postoji li uopće opsjednuće? Što o tome kaže moderna znanost (medicina, psihologija i psihijatrija)?

Živimo u društvu u kojemu mnogo ljudi vjeruje u anđele. Uvjereni su da oko nas postoje duhovne sile pa nije preteško zaključiti da neke od njih mogu biti i zloćudne. Ondje gdje se očituju Božja djela te su sile katkad aktivnije, a to se vjerojatno događalo u Isusovo doba.

C. S. Lewis je jednom rekao da postoje dvije podjednake i oprečne pogreške u koje možemo upasti kad je riječ o demonima: 'Jedna je da ne vjerujemo u njihovo postojanje. Druga je da vjerujemo, i da osjećamo pretjerano i nezdravo zanimanje za njih. Njima samima jednako su drage obje pogreške'.

Egzorcizmima se unutar četiriju evanđelja pridaje vrlo različito značenje, za što je bila odlučujuća kristološka koncepcija dotičnog autora. Tako, primjerice, u evanđelju po Marku demoni zbog svojega paranormalnoga znanja protiv svoje volje postaju svjedoci prikrivenog Isusova mesijanskog identiteta.

U današnjem evanđeoskom odlomku Isus kaže da se učenici u misijskom poslanju ne trebaju radovati zbog svojih egzorcističkih uspjeha, nego zbog toga što su njihova 'imena

zapisana na nebesima' (Lk 10, 20). Evanđelist Luka egzorcizme svrstava u čudesa: oni koje muče zlodusi *ozdravljaju* (usp. Lk 4, 39; 6, 18; 13, 11; Dj 5, 16; 10, 38.).

Novi zavjet ne donosi spekulativnu ni sustavnu demonologiju. Isusov nalog učenicima da izgone demone potrebno je prevesti hermenutski, to jest služeći se jezikom razumljivim današnjim ljudima. Iako mnogi naši suvremenici smatraju da Zlo ne bi trebalo shvaćati kao osobu, njegova je moć stvarna i ostvaruje se i u psihi pojedinca i u društvenim strukturama.

I danas vrijedi tvrdnja da je za nadvladavanje zla potrebna snaga vjere (Mt 17, 17-21). U ovom kontekstu potrebno je prisjetiti se tradicije duhovne borbe, koja ima jake biblijske korijene. U to se primjerice ubraja poticaj na molitvu i post (Mk 9, 29), kao i molitveni zaziv Očenaša 'nego izbavi nas od zla' (svejedno, misli li se time na Zloga ili zlo, što i u grčkom ostaje otvoreno), te slike o duhovnom naoružanju kršćana protiv sila zla (Ef 6, 10-18). Govor o Sotoni i o zlodusima implicira to da je u pitanjima vjere riječ o čovjekovu spasenju i propasti. To spasenje često je napadano i ugroženo, a može ga se i proigrati.

Isus u današnjem evanđelju jasno kaže učenicima da im je dao 'vlast', to jest da molitva može osloboditi od demona: *A on im reče: Promatrah Sotonu kako poput munje s neba pade. Evo, dao sam vam vlast da gazite po zmijama i štipavcima i po svoj sili neprijateljevoj i ništa vam neće naškoditi.* Pad Sotone opisan kod Lk 10, 18 (slično Otkr 12) jest vizionarska i slikovita poruka koja kaže da je dolaskom Krista nastupilo novo doba i da je moguće osloboditi čovjeka od izručenosti silama zla (griješ, smrt, đavao). Dakle, evanđelje ne želi utjerivati ljudima nove strahove (od demona), nego darovati slobodu i radost otkupljenja od tih sila zla (primjerice, razne ovisnosti, prisile, ideologije, mržnja, osveta, ratovi i sl.).

Crkvena praksa usmjerena je na oslobađanje ljudi od zla. I u današnjemu svijetu trebaju nam jaki duhovni likovi, svete osobe, mudri teolozi, molitva, sakramenti i snaga blagoslova kako bi se ispunilo obećanje koje je Isus dao svojim učenicima u današnjem evanđelju.

15. NEDJELJA: TEOLOGIJA DRUGOGA
Lk 10, 25-37.

U Isusovo vrijeme univerzalnost ljubavi nije bilo nešto po sebi razumljivo. Isus uzima za primjer Samaritanca jer je odnos između Židova i Samaritanaca u ono vrijeme bio sličan današnjem odnosu između Izraelaca i Palestinaca. Isus pojam 'bližnji' iz temelja proširuje.

U Lev 19, 18 kaže se: 'Ljubi bližnjega kao samoga sebe'. Prema Tori bližnji je sunarodnjak a ne stranac ili ne-židov. Bližnji može postati susjed ili stranac. Ali nema ni govora o stvarnoj univerzalnosti, u smislu sveobuhvatne ljubavi. Takvu poruku o sveobuhvatnoj ljubavi donosi Isus. On ne pravi detaljne analize tko bi sve mogao biti naš bližnji, nego jednostavno poziva da postanemo drugima bližnji. Drugačije rečeno: ne pita kada moram ljubiti a kada ne, gdje su postavljene granice i dokle one dopiru. Isus nudi novi način razmišljanja. On kaže: svaki čovjek ima moć biti ili postati drugome bližnji. Ne postoje granice. Sve ovisi samo o tome koliko je srce svakoga pojedinca tankoćutno i pozorno. Tko zapaža tuđu nevolju i spreman je priskočiti u pomoć, taj čovjek ispunja volju Božju i nalazi se na putu koji vodi u život.

225

Isto tako, odlomak Lk 10 dosta je sličan opisu Posljednjeg suda u Mt 25, 31-46. U oba teksta radi se o svim ljudima, bez razlike, i istodobno samo o jednom jedinom kriteriju (mjerilu) pravednosti, to jest o tome jesam li spreman pomoći onome tko je u nevolji. Samo to i ništa drugo jest ono što je važno. Sve crkve, svako moljenje i svi sakramenti služe samo jednome, da budemo kadri i voljni drugima postati bližnji. Kršćani su pozvani da oponašaju ljubav Božju. Isus kaže: tko želi biti sličan Bogu, mora ljubiti kao što Bog ljubi: sveobuhvatno.

O tome ima jedna priča. Jednog dana *rabin upita svoje studente*: "Kako možete znati da je prošla noć i da sviće dan?" Jedan student odgovori: "Kad jasno možete vidjeti da je životinja koju vidite u daljini lav, a ne leopard." "Ne", reče rabin. Drugi student reče: "Kada možete reći da je stablo urodilo smokvama, a ne breskvama!" "Ne", reče rabin. "Kada pogledate u lice druge osobe i kada vidite da je čovjek ili žena vaša sestra ili brat. Jer sve dok ne budete kadri tako činiti, bez obzira na to o kojemu se vremenu dana radilo, još ste u noći."

Današnje evanđeosko razmišljanje dotiče temeljno i najosjetljivije pitanje vjere: o *mjestu* drugoga u vlastitoj vjeri i duhovnosti. Biblijsko-kršćanska vjera je «mistika otvorenih očiju», kako to ističe teolog Johannes Baptist Metz, koja obvezuje na opažanje tuđe patnje. “Nije li ‘kriza Boga’, pita se on, koja stoji na obzoru crkvene krize o kojoj se danas mnogo govori, prouzrokovana također i crkvenom praksom u kojoj se naviješta Bog okrenut leđima prema ljudskoj povijesti patnje?”

Kršćanska duhovnost zato treba biti mjesto snažnog svjedočenja jedinstva između ljubavi prema Bogu i ljubavi prema bližnjemu, jedinstva između humanosti i svetosti.

16. NEDJELJA: MARTA I MARIJA

Lk 10, 38-42.

Problem ‘Marije’ i ‘Marte’ uvijek je aktualan jer on dotiče temeljno pitanje u životu vjere: koji je odnos između vjere i djela? Prisjetimo se da ovaj odlomak neposredno slijedi iza pripovijesti o milosrdnom Samaritancu. A ta pripovijest završava Isusovim poticajem na djelovanje: ‘Idi pa i ti čini tako!’ Evanđelist Luka ta dva odlomaka izravno povezuje i to treba uzeti u obzir pri tumačenju. Ono što je Samaritanac učinio može se u širem smislu shvatiti kao služenje (diakonia), a upravo je to ono što Marta neprestano čini.

Kako onda shvatiti pohvalu koji Isus upućuje Mariji? Ne proturječi li to poruci o milosrdnom Samaritancu i Martinu služenju? Zar nismo toliko puta čuli ili sami uzviknuli: ‘Djela, a ne riječi! Sit sam riječi!’ Djela su važna, odlučujuća. Sve priče o spasenju bile bi besmislene, kada u prvom planu ne bi bilo pravednost i ispravno djelovanje. Međutim, da bi se taj cilj dosegao, postoji jedan nužan uvjet: slušati i vjerovati. Ili, povezati zajedno: *uho* koje sluša i *ruke* koje pomažu. Prema tome, Marta i Mariju simboliziraju dva neodvojiva aspekta kršćanskog života.

Može se još nešto zapaziti. Slika Marije koja sjedi do Isusovih nogu i sluša ga, jasno ističe jedinstvenost Isusa kao učitelja. Isus je učitelj, a mi učenici. Marija je ona koja sluša Isusove riječi. Zbog toga Marija sjedi i ostaje nepokretna. Ona ne želi prekinuti tihi mir (počinak), blaženu radost slušanja Gospodina. Upravo to i jest temelj svakog služenja (koje se ne

smije izjednačiti s površnim aktivizmom!). Kršćanin sluša Isusov glas i prema Isusovim riječima usmjeruje život i oblikuje vlastito ponašanje.

U srednjem vijeku običavalo se u liku Marije vidjeti kontemplativni život (samostanski život), a u liku Marte aktivni život (svjetovno zanimanje, život u svijetu). Pri tome, uvijek se isticalo da Isus Martino služenje nije ukorio ili odbacio, nego da je samo Mariju pohvalio. Naslanjajući se na takva tumačenja, više se hvalio duhovni stalež, odnosno život Bogu posvećenih osoba, i on je imao prednost pred životom u svjetovnom staležu. Danas takvo razmišljanje nije više prihvatljivo, jer je svaki kršćanin pozvan na svetost i svaki kršćanin u svom pozivu ima sredstva pomoću kojih može doseći visoki stupanj duhovnog života.

Svaka kršćanska praksa nužno treba duhovno-biblijsko utemeljenje na riječi Božjoj i to neovisno o tome radi li se o životu u samostanu ili u životu u svijetu. Oba tipa života pružaju dovoljno prilika da se čovjek izgubi u aktivnostima. Zar upravo svećenici i redovnici danas najčešće govore kako nemaju vremena za sebe? Moderni dušobrižnici uvijek su u žurbi, ne znaju saslušati druge, tuže se neki vjernici.

U dvjema sestrama, Marti i Mariji, prepoznajemo dva temeljna životna stava: akcija i kontemplacija, politika i mistika, molitva i rad. Ova dva stava nisu međusobno suprotstavljena. Ona su sestrinska. Odlučujuće je, međutim, *redosljed!* Živeći u svijetu gdje se vrjednuje gotovo samo djelovanje, učinkovitost i uspjeh, Isus nudi alternativu, a to je prije svega mirna i *opuštena vjera*, pouzdanje u Božju pratnju i suradnju. Takva vjera ne podrazumijeva pasivnost i nebrigu, nego se odupire panici, besciljnom preobilju rada, onom 'kako' koje zaboravlja 'zašto'. Tek kada izaberemo kao Marija bolji dio – mirni pol, slušanje Riječi, molitvu - možemo stupiti u akciju, ispravno djelovati, služiti i gajiti gostoljubivost.

17. NEDJELJA: JEZIK MOLITVE Lk 11, 1-13.

Molitva je srce svake vjere. Ondje gdje umire molitva, umire i vjera. Biti vjernik znači moći moliti. Iako jezik molitve ima različite oblike (prošnja, zagovor, blagoslov, zahvaljivanje, slavljenje, klanjanje, hvala), svi se oni naposljetku slijevaju

u radikalnost najjednostavnijeg zaziva ili u šutljivo predanje Drugome – istodobno Udaljenom i Bliskom.

Četiri su značajke jezika molitve: jednostavnost, iskrenost, sabranost i zajedništvo. *Jednostavnost*. Molitva nije neki uzvišeni, posebni jezik, pun 'svetih fraza', recitacije i formalnosti. Isus se obraćao Bogu ('Abba') jednostavnim riječima i materinjim jezikom. 'Oče naš' je molitva izrečena na pučkom aramejskom jeziku, a ne na 'svetom jeziku'. Nikakav 'govor u jezicima', nikakve spektakularne molitve ne nalazimo kod Isusa. Naprotiv, izričito poziva da naša molitva bude *skrovi*ta, *u tajnosti* (Mt 6,6), *kratka* – bez floskula, mnoštva riječi i blebetanja (Mt 6,7). Molitva dolazi iz *unutarnje spontanosti*, iz obične svakidašnjice, izrečena najvlastitijim riječima: glasna ili nijema, nemoćna da se izreče, kao vapaj i hvala, zaustavljena na rubu usana.

Iskrenost. Molitva nije pobožna poza, nego iskren stav. Iskrenost je temeljni čin molitve. U golosti svoga bića, u nadvladavanju samoljublja, u odmaku od svoga 'ja', pogled nam se širi. Ne možemo drukčije nego u molitvi krenuti od samih sebe, oslobođeni od laži, lažnih veličina, krivih skromnosti, istina i zabluda o sebi, uloga i poziva. U Bogu kao u zrcalu vidim stvarnost svoga srca i dubine nesvjesnoga. Iskrena *samospoznav*a uvjet je da se može moliti. Nijedan iskrena molitva ne propada, jer Bog vjerno sluša.

Sabranost. Čovjek često živi u stanju rastresenosti. Molitva je uvježbavanje u uvijek novoj sabranosti i usredotočenosti, u nezaboravu otajstva koje nas okružuje. Nenavikao gledati unutar sebe, jer je sav okrenut prema vani, čovjek se gubi u vanjskom, u natjecanju da bude viđen. Molitva je uranjanje u sebe, vraćanje k sebi, osvješćivanje, nutarnja tišina. Sabranost objedinjuje u sebi sve dimenzije: razum, volju i osjećaj, iskustvo i misao, vanjsko i unutarnje. Sabrati se znači *biti sjedinjen*. Tada se, poput pozvanih u Svetom pismu, može reći 'Evo me' (1 Sam 3,4). Sabranost, dakle, zahtijeva stanje *budnosti* i spremnosti odgovoriti na suptilne niti i poticaje koji nas povezuju *s jednim*, s Tajnom koja otkupljuje. Sabranost preobražava čovjeka, mijenja naše lice iznutra.

Zajedništvo. Na zemlji smo jedni drugima put prema Bogu, ali često i zapreka na tom putu. Smetnja smo jedni drugima jer smo nepročišćeni, sebični, u sebe zatvoreni. Teško ulazimo u svijet bližnjih. Rijedak je istinski susret. Molitva je unutarnja snaga sveobuhvatnog zajedništva s Bogom i ljudima, 'povezanost

duša' koja uklanja neprijateljstva, nadilazi predrasude, potiče na dijalog i pomirenje. Isus izričito zahtijeva, kao uvjet svake kršćanske molitve, *spremnost na praštanje*. Autentičnost molitve mjeri se stoga sposobnošću prijateljevanja i zajedništva pa je jezik molitve poziv na odgovornost za svijet i zajedničko dobro.

Evangelist Luka u današnjem evanđeoskom odlomku unio je malu izmjenu u postojeći tekst: umjesto "dobrima" (kako stoji u Mt 7, 11.), kod Luke čitamo: "Koliko li će više Otac s neba *obdariti Duhom Svetim* one koji ga zaištu!" Dar Duha Svetoga je najizvrsnije "dobro". Dar Duha Svetoga snaga je Neba unutar nas. Svaka molitva otvara čovjeka za dar Duha Svetoga koji zacjeljuje naše rane i uzdiže našu svijest. Primanje Duha Svetoga primanje je snage Božje.

229

18. NEDJELJA: DEMON POHLEPE Lk 12, 13-21.

Žudite li stalno stjecati još više i više? Želite li više novaca ili materijalnih dobara? Ukratko, jeste li pohlepni? Kad spomenemo da se naše ponašanje može okarakterizirati kao pohlepno, mnogi od nas teško će priznati da su ipak pretjerali želeći uvijek više no što imamo.

Isus u današnjemu evanđelju kaže: 'Klonite se i čuvajte svake pohlepe!' Zašto se pohlepa smatra lošom? Je li pohlepa doista izvor iz kojega izvire svi ostali grijesi? Je li pohlepa sama po sebi uništava vrlinu i dobro?

U duhovnoj tradiciji čovječanstva imamo mnoštvo tekstova koji jednodušno upozoravaju na opasnost pohlepe. Spomenimo samo najpoznatiji primjer, a to je učenje Bude, koji je pohlepu, mržnju i iluziju nazivao 'trima otrovima' i glavnim preprekama ispravnom životu. Filozof Nietzsche je rekao da je za osvajanje vlasti potrebno tri stvari: pohlepa, zavist i mržnja, i to tim redoslijedom. U kršćanskoj tradiciji pohlepa se također vidi kao matrica, korijen svih ostalih grijeha. *Radix omnium malorum avaritia*, (Korijen svega zla je pohlepa) poručio je sv. Pavao ranoj Crkvi (Tim 6, 10). Mi to prevodimo podosta netočno: "Ljubav prema novcu korijen je svega zla".

"Počivaj, jedi, pij, uživaj!" Tako bogati čovjek kaže sebi. Posljedica takvog stila života i razmišljanja nije samo hedonizam,

nego suprotstavljanje između onoga “koji sebi zgrće blago na zemlji” i onoga koji se “bogat u Bogu”. Na jednom drugom mjestu Isus slično kaže: “Ne zgrćite sebi blago na zemlji, gdje ga moljac i rđa nagrizuju i gdje ga kradljivci potkopavaju i krađu. Zgrćite sebi blago na nebu, gdje ga ni moljac ni rđa ne nagrizaju i gdje kradljivci ne potkopavaju niti krađu. Doista, gdje ti je blago, ondje će ti biti i srce”. (Mt 6, 19-21)

Mnogi društveni analitičari u dijagnozi današnjeg društva vide pohlepu kao najveće zlo koje ugrožava budućnost čovječanstva. Plodovi pohlepe su bolesne ambicije, škrtost, neumjerenost u kupovanju i trošenju, nesposobnost da dijelimo, podčinjavanje drugih našim nagonima i željama. Pohlepa na području seksualnosti naziva se bludnost. Na području hrane i pića, to je neumjerenost. Pohlepan um nikada nije miran. Postoji pohlepa za vlašću, za popularnošću, i sl. Pohlepa je temelj većine naših navezanosti i negativnih emocija. Pohlepa je bit životnog stava kojemu je osnovni pojam ‘ja’ i ‘moje’. Pohlepni su ljudi poput jame bez dna. Što više imaju, to više žele, a ipak nisu nikada zadovoljni.

U osnovi je pohlepe velika nesigurnost i pogrešno uvjerenje o tome što je izvor naše sigurnosti. Mnogi sigurnost traže u izvanjskim stvarima. Jedina istinska i trajna sigurnost nalazi se u Bogu, jer jedino on zna što nam je potrebno kako bismo učili i napredovali. Kao i druge negativne emocije ili loše navike (poroci, grijesi) i demon pohlepe treba zamijeniti nečim pozitivnim.

Što je suprotnost pohlepi? Darežljivost, spremnost na dijeljenje, briga za druge. Napetosti koje stvara pohlepa liječi stav koji Isus opisuje kada govori o pticama nebeskim i ljiljanima poljskim (Mt 6, 19-34). Takav nutarnji stav je neophodan za onoga tko teži duhovnim ciljevima. U Govoru na gori Isus jasno kaže: ‘Tražite najprije Kraljevstvo Božje i njegovu pravednost’. Isus jasno kaže što se ovdje misli pod pohlepom: da čovjek smisao svoga života vidi u onome što posjeduje! Kada ljudi postanu žrtve takve zablude – da je smisao života u posjedovanju – razaraju se međuljudski i obiteljski odnosi. Svima nama je bliska ta opasnost da se više brinemo i trudimo oko osiguranja našega života i materijalnih posjeda, nego oko bogatstva vlastitoga srca.

19. NEDJELJA: USREDOTOČENOST NA BOGA Lk 12, 35-48.

Kad je čovjek stvoren na sliku i priliku Božju, njegova je narav bila iskonski usmjerena na Boga. To bijaše čovjekovo prvobitno stanje i njegovo sudbinsko određenje. Izvještaj o iskonskom padu na slikovit način želi reći da je čovjek izgubio tu temeljnu usmjerenost svoga bića na Boga i da se usmjerio na sebe. Dogodio se obrat od teocentričnosti prema egocentričnosti. Čovjek se odijelio od svoga iskona. Progresivna duhovna dekadencija opisuje se na dramatičan način u prvim poglavljima Knjige postanka: osjećaj odvojenosti, narušen sklad s prirodom, bratoubojstvo i sl. To stanje ljudske egocentričnosti protivi se onome za što je čovjek stvoren i na što je pozvan. Zato kršćanstvo uči da je svaki čovjek potreban otkupljenja, obraćenja, i da je pozvan na zaokret od svoje egocentričnosti prema teocentričnosti. Jedno od najjačih značajki ljudske egocentričnosti jest čovjekova samovolja. Samovoljan i svojeglav čovjek sve, apsolutno sve, vidi sa stanovišta svojih vlastitih interesa koje bezobzirno želi ostvariti. A to može poprimiti teške oblike tiranije, fanatizma, paranoje. Sveto pismo i teologija najčešće ljudsku egocentričnost pokušavaju svrstati u tri skupine: pohlepa, težnja za moću i častohleplje.

231

Sve te stvari mogu se uvući i u duhovni život tako da se može postati 'pobožni egoist' ili da naše molitve budu 'egocentrične', ili da se u odnosu s Bogom na jedan prikriven način može njegovati težnja za moću. Egocentričan vjernik traži darove Božje, a ne samoga Boga. Kako se osvještava i uvježbava stav teocentričnosti? Tako da uvijek iznova obnavljamo svoju temeljnu nakanu u molitvi i u djelovanju: sve na slavu Božju i dobro ljudi. Duhovni oci znali su davati sljedeći savjet: 'Neka tvoja briga bude jedino Bog pa će se i On brinuti za tebe!'

S tim stavom usredotočenosti na Boga možemo povezati današnje Isusove riječi o pozivu na budnost i pripravnost. "Blago onim slugama koje gospodar, kada dođe, nađe budne! Zaista, kažem vam, pripasat će se, posadit ih za stol pa će pristupiti i posluživati ih. Pa dođe li o drugoj ili o trećoj straži i nađe ih tako, blago njima!" Stil života u iščekivanju gospodara, noć, bdijenje, dolazak novoga jutra, o svemu tome govore tri slike iz današnjega evanđelja: najprije, slika gospodara koji dolazi sa svadbe kasno i nalazi sluge budne; zatim, slika domaćina i kradljivca koji dolazi

prokopati kuću; i naposljetku, treća slika o vjernom i razumnom upravitelju kojega gospodar postavi nad svojom poslugom.

U svim tim slikama prepoznaje se situacija iz prve kršćanske zajednice kada je mnoge vjernike zahvatilo stanje nemara, ravnodušnosti i nebrige, to jest stav sluge koji u svom srcu reče: 'Okasnit će gospodar moj...'. Takvo ravnodušno, rastreseno ili čak negativno držanje je nezamislivo za Isusove učenike. Zato Isus poziva na budnost, to jest na stav otvorenosti, zauzetosti, usmjerenosti na ono bitno, na uvježbavanje usredotočenosti na Boga i njegove uvijek nove dolaskе u naš život.

U tome nam može pomoći i praktična vježba koju predlaže A. de Mello: "Napravite popis svih želja kojih se možete sjetiti... Velikih želja, malih želja, romantičnih želja, svakidašnjih želja... Sastavite popis problema s kojima se hvatate u koštac... Obiteljski problemi, poslovni problemi, osobni problemi... Pitajte se sada: u ispunjenju tih svih želja, koji udio dajem Bogu? Igra li on ikakvu ulogu u ostvarenju tih svih želja? Kakvu ulogu? Zatim se pitaj: koje mjesto dajem Bogu u rješavanju problema kojima sam trenutačno zaokupljen? Koliko se oslanjam na njega u njihovu rješavanju? Koliko povjerenja imam u njega? Još jedno pitanje: Gdje se na popisu mojih želja nalazi Bog? Na kojem se mjestu u mojem popisu problema nalazi potraga za Bogom?... Sada sva sredstva kojima se služite riješiti neki problem ili ispuniti neku želju izložite Bogu... Gledajte svako svoje djelovanje, svaku misao kako dolazi od Boga i kako se vraća k Bogu..." (usp. *Put k Bogu*, 166-167).

UZNESENJE BLAŽENE DJEVICE MARIJE: TEK JEDNA ILUZIJA? Lk 1, 39-56.

U svim narodima i religijama 'nebo' se zamišlja vertikalno, kao nešto što se nalazi 'gore', 'iznad nas'. Uči u zajedništvo s nebeskim, božanskim, zamišljalo se kao 'uznesenje', 'uzvišenje'. Apostol Pavao tako tvrdi da će "u Kristu svi biti oživljeni": najprije Krist a zatim oni koji su Kristovi, a na kraju čitavo postojanje (r. 23-24), da 'Bog bude sve u svemu'.

Kako će se to zbiti? Francois Mauriac, velikoga francuski intelektualac, nobelovac i katolik, na upit svoga prijatelja: "Kako to da Vi koji ste jedan kritičan i suvremen čovjek i intelektualac možete istodobno kao kršćanin vjerovati u tako nešto apsurdno

kao što je život poslije smrti? Kako sebi takvo nešto zamišljate?” Mauriacov odgovor bijaše neočekivan: “Uopće sebi to ne pokušavam zamisliti. Prepuštam Bogu način na koji će svoje (vjernike) iznenaditi.”

Spomenimo ovdje i suvremenog njemačkog filozofa Jürgena Habermasa koji je u jednom govoru 2001. u Frankfurtu svoje slušatelje iznenadio tvrdnjom: “Izgubljena vjera u uskrsnuće ostavlja osjetnu (vidljivu) prazninu”. A njegov učitelj, Max Horkheimer 1968. u jednom razgovoru za časopis *Spiegel* slično kaže: “Ako ne bi postojao Bog i nada u uskrsnuće onkraj smrti, tada, u konačnici, ne bi postojala niti pravednost za sve žrtve ljudske povijesti zla”. Ta težnja za puninom pravednosti probudila je u njemu čežnju za ‘sasvim Drugim’, nadu da bi ipak mogao postojati konačni smisao ljudskog postojanja.

233

Tu duboku čežnju za ispunjenjem pravednosti potvrđuju stihove Marijina hvalospjeva: ‘Silne zbaci s prijestolja a uzvisi neznatne... Rasprši oholice umišljene...’. Bog se zauzima za dostojanstvo slabijih, i žrtve povijesti zla neće ostati vječito žrtve. Uzvišenje neznatnih je Božji ‘zakon’: snažno obećanje da poslije patnje, slijedi proslava.

Svetkovina Marijina Uznesenja podsjeća na konačnu sudbinu vjernika, a to je vječno zajedništvo života s Bogom. Ljudi na to često zaborave. Zato je Marija znak utjehe i sigurne nade za narod Božji koji se nalazi na zemaljskom hodočašću. Ono što je o Mariji rečeno, vrijedi za Crkvu u cjelini i svakog vjernika. Marija koja čitavim svojim bićem i postojanjem pripada Bogu jest prvo stvorenje koje je uronjeno u potpuno zajedništvo s Bogom. To znači ‘uznesena dušom i tijelom’ Bogu, to jest u svom totalitetu. Netko reče: ako je Krist savršena slika Boga nevidljivoga, tada je Marija savršena slika pobožanstvenjene ljudskosti.

U slikovnim prikazima umjetnici često prikazuju Marijino okrunjenje u prisutnosti Presvetog Trojstva, a to je u biti prikaz duhovnoga cilja kršćanske vjere: pobožanstvenjenje (obogotvorenje, divinizacija) čovjeka. ‘Slava je Božja živi čovjek, a slava čovječja u tome da vidi Boga’ (*Gloria Dei vivens homo, gloria autem hominis visio Dei*), veli sv. Irenej. Čovjek ponovno obnavlja svoju bogosličnost koja je bila izgubljena iskonskim padom (Post 1, 27). “Time smo obdareni dragocjenim, najvećim obećanjima da po njemu postanete zajedničari božanske naravi...” (2 Petr 1,4).

Bog je postao čovjekom kako bi čovjek mogao postati božanskim, veli sv. Atanazije. Nepropadljivost je jedna od bitnih Božjih karakteristika, pa se pobožanstvenjenje, prema gledanju crkvenih otaca, sastoji u tome da propadljivi čovjek postiže nepropadljivost. Bog je postao čovjek da bi čovjek postao "bog", to jest da bi bio istrgnut iz vlasti smrti, propadljivosti i grijeha i da bi bio uzet u Božje zajedništvo odnosno u Božje područje života. Zato je svetkovina Marijina Uznesenja optimistično slavlje, slavlje vjerničke nade.

21. NEDJELJA: SPASENJE NEKRŠĆANA Lk 13, 22-30.

Univerzalnost je prepoznatljiva crta Lukine teologije. On je bio evanđelist otvoren poganskom svijetu. 'Anonimni kršćani' (K. Rahner) koji žive u pravednosti i ljubavi primaju se u puno zajedništvo s Kristom. "I doći će s istoka i zapada, sa sjevera i juga i sjesti za stol u kraljevstvu Božjem. Evo, ima posljednjih koji će biti prvi, ima i prvih koji će biti posljednji." (Lk 13, 29)

O toj nadi govori i odlomak iz prvog čitanja (Iz 66, 18-21). Središte Izajina navještaja jest glagol 'sabrati'. U Božjem srcu nema privilegiranih jer je čitavo čovječanstvo Božji narod. Isus, koji se nadovezuje na tu Izajinu viziju, poziva pogane, ali i kori Židove zbog nevjernosti. Povod je upit nekoga iz mnoštva: 'Gospodine, je li malo onih koji se spašavaju?'

Neki su smatrali da će se svi Židovi spasiti i sudjelovati u budućem Kraljevstvu, dok su drugi bili pesimističniji i smatrali da će to biti rijetki, i to samo oni koji strogo održavaju sve propise i zakone. Isus raskida takva umovanja i teoretiziranja, te premješta razmišljanje na osobni teren, to jest u prvi plan stavlja pitanje 'kvalitete' a ne kvantitete s obzirom na put spasenja: 'Borite se da uđete na uska vrata', to jest na osobni napor i nastojanje oko nalaženja Kraljevstva Božjega. A to se ne mjeri izvanjskom pripadnošću Crkvi, hvalisanjima da smo 'Hrvati i katolici', ako iza svega toga nema istinske vjere.

O svemu tome govori potresan prizor iz današnjeg evanđelja: Kad gospodar kuće ustane i zaključa vrata, a vi stojeći vani počnete kucati na vrata: 'Gospodine otvori nam!', on će vam odgovoriti: 'Ne znam vas odakle ste!' Tada ćete početi govoriti: 'Pa mi smo s tobom jeli i pili, po našim si trgovima naučavao!' A on će vam

reći: Ne znam odakle ste!” Dakle, nije dovoljno dolaziti na misu ili slušati propovijedi, ako ne postoji autentični vjernički život koji jedini ‘otvara vrata’ Kraljevstva. U takvo kraljevstvo ulaze ‘posljednji’, ‘daleki’, ali pravedni, istinski mirotvorci, istinski vjernici. Granice Kristove crkve nisu one vanjske, nego prolaze kroz čovjekovo čisto srce i budnu savjest: “Dođite, blagoslovljeni Oca mogega! Primite u baštinu Kraljevstvo pripravljeno za vas od postanka svijeta! Jer ogladnjeh i dadoste mi jesti; ožednjeh i napojiste me; stranac bijah i primiste me...” (Mt 25, 34-35).

Današnja su nedjeljna čitanja veličanstveni spjev univerzalnosti spasenja Božjega, pohvala beskrajnoj ljubavi Božjoj koja ne poznaje rasne, nacionalne, političke ili društvene barijere, veliki ushit zbog tajnovitog bogatstva skrivena u srcu svakog pravednog i dobrog čovjeka. Istinsko zajedništvo s Bogom odlučuju se na egzistencijalnoj i etičkoj razini. Odatle proizlazi oštar Isusov prijekor da nas neće spasiti to što smo propovijedali u njegovi ime i slavili obrede njemu na spomen, ako naša srca i naš život budu daleko do njega. Ostat ćemo za njega stranci!

Današnje evanđelje usmjerava pozornost na tajnovitu slobodu spasenjske ljubavi Božje, one ljubavi koja je nadahnuta *jednim kozmičkim planom stvaranja i otkupljenja*, i koja svjedoči o svojoj prisutnosti u beskonačno raznolikim odabirima, načinima, stupnjevima i intenzitetu. Božja ljubav – koja je srce otkupljenja – pretpostavlja beskrajno različite oblike i načine njezina ostvarenja i nazočnosti u ljudskoj povijesti i u ljudskim srcima.

22. NEDJELJA: DUH PONIZNOSTI Lk 14, 1.7-14.

Živimo u društvu koje boluje od toga da ljudi sebe uzvisuju time što će druge poniziti. *Rivalstva* su prisutna na sve strane. Toliko je tragikomične taštine oko nas, toliko umišljenosti, uobraženosti i lažnih veličina. Svi bi htjeli biti neki lideri ili idoli mase. Poznata imena. Na taj način se stvaraju vrijednosni kriteriji po prvim mjestima *a ne po dobrim djelima!* (B. Z. Šagi) Nije važno tko će više učiniti za opće dobro, nego tko će zauzeti prvo mjesto.

Kršćanska duhovna tradicija takvo je stanje duha nazvala *oholost* i ona se očituje u raznim oblicima kao što su: častohleplje,

taština, bahatost, nadmoćnost, bezobzirno nadmetanje s drugima, traženje ljudske slave i slično. Oholost je grijeh duha i zato je opasan i podmukao. Oholost čovjeka vodi u svijet privida i napuhivanja vlastitog ega. Oholost otežava pristup k Bogu. "Tko je ohola i naduta srca, takvog ne trpim" (Ps 101,5).

Bog je, kaže Isus, onaj koji podjeljuje mjesta. "Svaki koji se uzvisuje, bit će ponižen, a koji se ponizuje bit će uzvišen." Poniznost, skromnost o kojoj govori Isus i evanđelje, važna je vrlina. Što stvarno znači ova riječ?

Biti ponizan znači *biti istinoljubiv*, iskren pred Bogom, ljudima i pred samim sobom. Pred Bogom valja biti ponizan, a pred ljudima držati svoje dostojanstvo. Poniznost nije vrlina koja se postiže voljnim naprezanjima. Biti istinski ponizan jest proces u kojemu dopuštam da me Bog sve više i više vodi do moje vlastite istine i oslobađa me od životnih laži i iluzija. Učitelj Eckhart sjajno primjećuje kada kaže da poniznost čini čovjeka velikim a ne malenim! Ona je put najdubljeg ispunjenja.

Ponizan čovjek svjestan je svojih dobrih strana, dakle nije lažno ponizan, ali zna da je sve to dano i darovano kao zadatak i da povlači sa sobom veliku odgovornost, jer kako reče Isus, komu je mnogo dano, od njega će se mnogo i tražiti. Tko je istinski ponizan u evanđeoskom i zdravom smislu, ne čini sebe umjetno malenim i lošim, nego se vježba u tome da sebe sve više i više vidi očima Božjim i da odbaci svoje 'maske' pred drugima.

Isus je za sebe rekao da je 'blaga i ponizna srca'. Na takav nutarnji stav jednostavnosti i otvorenosti duha poziva i apostol Pavao: Rim 12, 16. Poniznost je pravilo za one koji žele sudjelovati na gozbi Kraljevstva. Istinska veličina čovjeka ne mjeri se akademskim titulama ili statusnim simbolima, nego nutarnjim i ljudskim bogatstvom, to jest sposobnošću da se ljubi i bude mudar.

Poniznost nas čini svjesnima naših dužnosti prema Zemlji i prema budućnosti. Navodi nas da se prema drugima odnosimo nepristrano i snošljivo. Čini nas razumnima i zahvalnima. Poniznost nije ponižavanje. Poniznost je poštenje prema samome sebi, osjećaj za vlastitu mjeru, *skromnost*. Samozaboravnost. Ona je spoznaja da uvijek možemo *pogriješiti* i da uvijek imamo što *naučiti*.

Poniznost ne znači biti zadovoljan malim. Poniznost voli ono što je *veliko u očima Božjim*. Zato je poniznost uvijek velikodušna suradnja na Božjim planovima. *Velikodušnost* znači predanost

zadaći koja me nadilazi; osjetiti veličinu Božjih nacrtâ. To nisu nikada egoistični projekti samoostvarenja.

23. NEDJELJA: NAVIKA ODRICANJA Lk 14, 25-33.

Nutarnji stav odricanja predstavlja temelj svakog autentičnog duhovnog puta. Kao što trebamo dokumente, novac i druge osobne stvari kada se spremamo na putovanje, tako je neophodno imati naviku odricanja kako bi napredovali na duhovnim stazama. Isus potvrđuje taj duhovni zakon ili uvid: "Tako dakle nijedan od vas koji se ne odrekne *svega što posjeduje*, ne može biti moj učenik" (Lk 14, 33).

237

Evandelist Luka razvija teologiju *siromaštva*, koju shvaća kao poziv na radikalno nasljedovanje Isusa (usp. Lk 9, 23; 12, 13-34; 16, 1-13; 18, 24-30). Riječ je zapravo o jednoj od najvažnijih tema u Isusovu propovijedanju: o nužnosti da svaki pojedinac-učenik optira za *veliku odluku*, odluku za Kraljevstvo. Pred tako radikalnim i zahtjevnim Isusovim pozivom nema mjesta za bilo kakvo ublažavanje, nezdrave kompromise, površnosti i konformizme.

Često se dogodi da su ljudi dugo na duhovnom putu, ali nisu napravili neke značajnije pomake. To se događa, između ostaloga, zbog toga što nisu u dovoljnoj mjeri razvili ili izvježbali *um koji se zna odricati*. Što je odricanje? Općenito se može reći, da ta riječ izaziva nagonsku reakciju odbojnosti ili sumnjičavosti. Odricanje se doživljava kao napad na volju za životom ili ga se vidi kao neprijateljski životni stav prema ovozemaljskim radostima, užicima. Nažalost, to je posljedica prakticiranja odricanja tijekom povijesti kršćanstva koje je bilo jako opterećeno moraliziranjem i mazohističkim crtama. U čemu se dakle sastoji istinsko duhovno značenje odricanja?

Suprotno općem uvjerenju koje smatra da je svako odricanje nešto u sebi tužno i pesimistično, oni koji su uspjeli razviti sposobnost istinskog odricanja tvrde da kušaju dublju mentalnu i fizičku radost i užitak od onih nisu dosegli takvo stanje uma.

Zapravo, možemo to izraziti i ovako: odricanje je u biti odluka da ćemo rasti, razvijati se, stvarno živjeti. Sposobnost odricanja stavlja nam na raspolaganje izuzetnu moć jer nas odgaja za

samogospodstvo, nutarnju slobodu, potiče na stvaralaštvo i aktivira u nama pozitivne energije. Čovjek čiji je prag podnošenja odricanja nizak, postaje pokretna lutka, marioneta, povodljiv čovjek, predan na milost i nemilost svojih želja koje ga na kraju dovode do patnje i ovisnosti. Zbog svega toga, duhovna tradicija jednostavno tvrdi da je navika odricanja, odnosno razvijanje zdravog odmaka od stvari, neophodna u duhovnom životu. Pri tome, ne treba nas zbunjivati što se koriste često izričaji poput 'zamrziti samoga sebe', 'umrijeti sebi', 'odreći se svega', i slično, jer su ti izrazi povijesno uvjetovani, ali iza njih stoje iskusni duhovni znalci i važni duhovni uvidi. Odricanje je neophodno da bi umro stari ja (stari čovjek), a rodio se novi, istinski ja (novi čovjek) sposoban otvoriti srce i primiti Božju ljubav.

Odricanje, dakle, nije odbijanje stvorenog svijeta niti strah od životnih radosti, niti neki osjećaj nadmoći u odnosu na prljavu zemaljsku egzistenciju. Istinsko odricanje je zreli plod vjere koja je dosegla uzvišenu slobodu duha, vrhunac ljubavi, kada smo sposobni imati autentičan odnos sa svim bićima koja nas okružuju. Ništa se ne prezire što je stvoreno, ali se čovjek ne navezuje ovisnički na te stvari jer zna da sve prolazi i da nam ništa ne pripada.

U evanđelju Isus poučava odricanju koje nije samo 'afektivno', nego i 'efektivno', to jest praktično. Njegov siromašni stil života i razna odricanja potvrđuju evanđeoski realizam koji ne dopušta podjelu na teoriju i praksu. Isus odgaja učenike za posvemašnju raspoloživost kada je u pitanju navještaj Kraljevstva Božjega. Ne samo da teorija i praksa koračaju zajedno, nego često praksa, akcija prethodi i priprema navještaj. Isus u mnogim prisposodobama potvrđuje vrijednost odmaka i odricanja u kojima se ogleda besplatnost i raspoloživost (Mt 20, 1-16; Lk 17, 10).

Andelko Domazet